

Pomysł trzeci:

Powołać zespół ludzi z branży IT i medialnej, który miałby pilnować, jak ustrzec się od hejtu i dezinformacji. Czyli Zespół do Obrony Prawdy. Brzmi to bardzo ambitnie. Ale na szczęście otwartych drzwi wcale tu nie trzeba wyważać*. W wielu krajach działają zespoły do obrony prawdy i bronią jej dosyć skutecznie. Jak to robią? Po pierwsze, trafnie formułując będącą właśnie w obiegu fałszywą lub niesprawdzalną tezę (na przykład: „więcej ludzi choruje i umiera w wyniku szczepień niż w wyniku zarażenia się COVID”). Jak już ją mają, to przeprowadzają proces jawnej weryfikacji, robią to inteligentnie, otwarcie, zrozumiale

i sprawdzalnie. No i etap trzeci: trzeba dotrzeć do jak największego audytorium i zainteresować je. To jest najtrudniejsze. Wielu zwolenników teorii spiskowych wcale nie chce weryfikować swojej wiedzy – w coś trzeba wierzyć i czegoś się trzymać. I trzymają się – kurczowo jeśli trzeba. Myślę tu o stworzeniu emocjonującej gry komputerowej pt. *Weryfikacja prawdy*. Dlaczego Sokrates umiał przyciągnąć do siebie złotego młodzieńca Alkibiadesa? Bo „weryfikacja prawdy” może być emocjonująca, hecna i zabawna. Nie jest to zabawa bezpieczna i w tym przypadku skończyła się raczej kiepsko, ale wszak żyjemy w wieku XXI i niejaki postęp się dokonał.

MAREK LIPIŃSKI

Rhodes University, Republika Południowej Afryki

* Stowarzyszenie Demagog oraz Instytut Monitorowania Mediów przygotowały raport na temat antyukraińskiej propagandy. Demagog jest pierwszą w Polsce organizacją fact-checkingową. – Ich misją jest walka z fałszywymi informacjami i dezinformacją. Polecam książkę p. Anny Mierzynskiej pt. *Efekt niszczący. Jak dezinformacja wpływa na nasze życie*. Wyd. Agora, ISBN 9788326839948, stron 376, wydana w listopadzie 2022, kosztuje w Empiku 32 złote.”

Próba psucia NCN

Narodowe Centrum Nauki, rozdzielające od 2011 roku publiczne środki na badania podstawowe, jest agencją, która od chwili swojego powstania działa na zasadach wytyczonych przez samych naukowców. Kluczową rolę odgrywa tu 24-osobowa Rada NCN, definiująca konkursy grantowe i sposoby oceniania wniosków, rozdysponowująca środki na finansowanie poszczególnych grup dyscyplin, a także wybierająca wyróżniających się naukowców na ekspertów opiniujących wnioski złożone w konkursach. Członkowie Rady są mianowani przez ministra odpowiedzialnego za naukę na czteroletnie kadencje, z tym że połowa składu Rady jest wymieniana co dwa lata.

Kandydatki i kandydaci na członków Rady są zgłaszani przez uprawnione do tego jednostki i organizacje naukowe. Następnie pięcioosobowy zespół identyfikujący, także powołany przez ministra, wybiera spośród zgłoszonych 24 kandydatów osoby najlepiej, zdaniem członków zespołu, odpowiadające na potrzeby NCN. Bierze się przy tym pod uwagę osiągnięcia naukowe i postawę etyczną kandydatów, a także reprezentowane specjalności badawcze, tak aby później umożliwić Radzie wybieranie ekspertów ze wszystkich obszarów nauki. Dodatkowo zespół identyfikujący stara się, aby osoby proponowane na członków Rady pochodziły z różnych ośrodków naukowych i różnych typów jednostek. Zespół dąży także do tego, by zachować równowagę płci. Z tak utworzonej listy minister wybiera 12 członków Rady. Tak to wynika z ustawy o NCN i odpowiednich rozporządzeń, a także tak to funkcjonowało dotychczas.

Niestety minister Przemysław Czarnek z listy zgłoszonej przez kierowany przeze mnie zespół nominował tylko jedną osobę, ignorując 23 pozostałe kandydaty (patrz *Oświadczenie Zespołu identyfikującego członków do Rady NCN*). Pozostałe osoby były co prawda

wśród kandydatów prawidłowo zgłoszonych przez jednostki naukowe, ale nie znalazły się na przygotowanej przez nasz zespół liście rekomendowanych. Można by sądzić, że były to osoby rekomendowane przez kolejny zespół identyfikujący, powołany przez ministra. Natomiast jak przekazała PAP Justyna Sadlak z biura prasowego resortu edukacji i nauki: *Minister nie ma obowiązku nominowania nowych członków rady według wskazania zespołu identyfikującego członków do rady NCN. Minister kieruje się pełnym oglądem aktualnego stanu nauki polskiej oraz jej potrzeb uzyskiwanym w toku aktywnego pełnienia swojego urzędu. Znaczącą częścią tej aktywności jest interoryzacja ustaleń licznych gremiów uczonych pracujących na zlecenie ministra lub w ramach życia akademickiego w kraju i za granicą*. Wynika z tego, że minister z pełną świadomością zignorował ustawę i własne rozporządzenie.

Wybór dokonany przez ministra znacznie utrudni sprawne działanie Rady NCN z powodu braku członków reprezentujących ważne obszary nauki, jak fizyka, elektronika, ekonomia czy socjologia. Marną pociechą jest to, że w obecnej Radzie są trzy osoby reprezentujące prawo i dwie – teologię. Niewątpliwie w wyborze ekspertów pomogą, niezawodni jak zawsze, koordynatorzy dyscyplin pracujący w NCN, ale w zamyśle i w praktyce innych poważnych instytucji grantowych, jak na przykład ERC, to członkowie Rady proponują kandydaty ekspertów, a koordynatorzy pełnią jedynie rolę wspierającą. Należy oczywiście życzyć nowej Radzie, mimo jej niezrównoważonego składu, sprawnego i skutecznego działania na rzecz nauki, tym bardziej że członkowie Rady w swoich działaniach nie kierują się partykularnymi interesami dyscyplin, jednostek czy środowisk, z których się wywodzą, a wyłącznie dobrem nauki w Polsce jako całości.

ANDRZEJ JAJSZCZYK

pierwszy dyrektor NCN i były wiceprzewodniczący ERC

[Oświadczenie Zespołu identyfikującego członków do Rady NCN – link](#)

PLATFORMA WYMIANY NAUKOWEJ PAU

[Mistrzostwa świata dla pasjonatów matematyki na Politechnice Wrocławskiej – link](#)

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Janusz Limon, Ewa Lipska, Piotr Sztompka, Marta Wyka, Jakub Zakrzewski.
Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Borowski, Andrzej M. Kobos, Piotr Malecki, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski, Monika Mentel – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31-016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.